

Telek a ostatní v. Turecko (stížnost č. 66763/17, 66767/17, 15891/18)

Datum rozhodnutí: 21. března 2023

Závěr: *Stěžovatelé jako akademici měli objektivně potřebu zapojit se do vzdělávacích aktivit v zahraničí.*

Obsah: Stížnost se týká zrušení cestovních pasů tří akademických pracovníků z tureckých univerzit v souvislosti s jejich propuštěním z veřejné služby po vyhlášení mimořádného stavu po pokusu o převrat v Turecku 15. července 2016. Pan Telek a pan Sar zastávali pozici výzkumných asistentů na univerzitě v Istanbulu. Pan Telek byl vedle toho přijat k Ph.D. studiu na Institutu politických studií v Paříži jako výzkumný pracovník a pan Sar k Ph.D. studiu na Evropský univerzitní institut ve Florencii. Třetí stěžovatelka, výzkumná pracovníce na univerzitě v Istanbulu, byla na návštěvě v Německu, když jí byl zrušen pas. Opatření trvalo v případě prvních dvou stěžovatelů dva roky a osm měsíců a tři roky deset měsíců v případě třetí stěžovatelky. Ta se do Turecka již nevrátila a usadila se v Německu, kde pokračovala v akademické kariéře. Stěžovatelé následně obdrželi platné pasy v květnu 2019. Soud rozhodl jednomyslně o porušení čl. 8 a většinou 6 hlasů k jednomu o porušení čl. 2 Protokolu č. 1 ve vztahu k prvním dvěma stěžovatelům.

Poznámka: Soud uvedl, že zrušení pasů stěžovatelů úkony výkonné moci v souvislosti s mimořádným stavem bylo svévolné a nezákonné. Zásah do práv stěžovatelů nebyl zákonný ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Ve vztahu k právu na vzdělání soud uvedl, že čl. 2 Protokolu č. 1 založil povinnost členských států nebránit bez závažných důvodů výkonu tohoto práva formou vyššího vzdělávání v příslušných vzdělávacích institucích v zahraničí. Zrušením cestovních pasů bylo ale stěžovatelům zabráněno zapojit se do doktorského studia, což představovalo omezení jejich práva na vzdělání. Současně toto omezení nebylo pro stěžovatele nepředvídatelné.

Související judikatura: Rozsudek ze dne 16. 9. 1996, *Akdivar a ostatní v. Turecko*, č. 21893/93, Reports of Judgments and Decisions 1996 IV, rozsudek ze dne 5. 6. 2007, *Ali Koç v. Turecko*, č. 39862/02, rozsudek ze dne 9. 4. 2019, *Altay v. Turecko*, (č. 2), č. 11236/09, rozsudek Velkého senátu ze dne 16. 2. 2000,

Amann v. Švýcarsko, č. 27798/95, ECHR 2000-II, rozsudek Velkého senátu ze dne 23. 6. 2016, *Baka v. Maďarsko*, č. 20261/12, rozsudek Velkého senátu ze dne 5. 9. 2017, *Bărbulescu v. Rumunsko*, č. 61496/08.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na respektování soukromého a rodinného života) a čl. 2 Protokolu č. 1 k Úmluvě (právo na vzdělání).

J. A. a ostatní v. Itálie (stížnost č. 21329/18)

Datum rozhodnutí: 30. března 2023

Závěr: *Příkazy odmítnutí vstupu nebyly vztaženy k situaci jednotlivých stěžovatelů a jednalo se tak o kolektivní vyhoštění v rozporu s Úmluvou.*

Obsah: Stížnost se týká přítomnosti stěžovatelů na tzv. „hotspotu“ na italském ostrově Lampedusa, kam byli odvezeni poté, kdy je zachránila ve Středozemním moři italská loď. Následně jim byl odmítnut vstup do Itálie a byli převezeni do Tuniska. Soud jednomyslně rozhodl, že byl porušen čl. 3, čl. 5 odst. 1, 2 a 4 a čl. 4 Protokolu č. 4 k Úmluvě.

Poznámka: Soud zejména poukázal na to, že členský stát nevyvrátil obvinění, že podmínky v hotspotu byly neuspokojivé, že přítomnost stěžovatelů zde byla považována za zadržení, které nebylo důsledkem úředního příkazu, ani nebyla nařízena na omezenou dobu k vyjasnění situace stěžovatelů nebo jejich odeslání na jiné místo, ani nevyplývala ze zákona. Jejich postavení nebylo jednotlivě posouzeno předtím, než jim byl odmítnut vstup, takže se ve skutečnosti jednalo o hromadné vyhoštění cizinců.

Související judikatura: Rozsudek ze dne 30. 6. 2022, *A. I. a ostatní v. Polsko*, č. 39028/17, rozsudek ze dne 5. 2. 2002, *Čonka v. Belgie*, č. 51564/99, ECHR 2002 I, rozsudek ze dne 8. 7. 2021, *D. A. a ostatní v. Polsko*, č. 51246/17, rozsudek ze dne 14. 1. 2021, *E.K. v. Řecko*, č. 73700/13, rozsudek Velkého senátu ze dne 23. 2. 2012, *Hirsi Jamaa a ostatní v. Itálie*, č. 27765/09, ECHR 2012, rozsudek Velkého senátu ze dne 21. 11. 2019, *Ilias a Ahmed v. Maďarsko*, č. 47287/15.

Relevantní ustanovení: Čl. 3 (zákaz mučení) čl. 5 odst. 1, 2 a 4 (právo na svobodu

a osobní bezpečnost) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách a čl. 4 Protokolu č. 4 (zákaz hromadného vyhoštění cizinců).

X. v. Česká republika (stížnost č. 64886/19)

Datum rozhodnutí: 30. března 2023

Závěr: Vnitrostátní soudy posoudily stěžovatelčiny námitky, které vnesla ve vykonávacím řízení, v souladu s procesními požadavky vyplývajícími z čl. 8 Úmluvy, a rozhodnutí vykonat rozsudek o navrácení její dcery bylo řádně odůvodněno.

Obsah: Stížnost se týká výkonu rozhodnutí českých soudů o vrácení stěžovatelčiny dcery do USA. Stěžovatelčin manžel dal podnět k zahájení řízení podle Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, když se stěžovatelka spolu s ním a dcerou nevrátila do USA po společné návštěvě České republiky v červnu 2016. Ve svém původním rozhodnutí ve věci stěžovatelky dne 12. 5. 2022 dospěl soud k závěru, že nebyl porušen čl. 8 Úmluvy, pokud jde o rozhodnutí vnitrostátních soudů vykonat rozhodnutí o navrácení dítěte do USA. Stěžovatelka požádala o předložení věci Velkému senátu a uvedla, že byl porušen čl. 28 jednacího řádu soudu, protože soudkyně zvolená za Českou republiku, Kateřina Šimáčková, byla ve svém dřívějším postavení jako soudkyně Ústavního soudu účastna rozhodování o ústavní stížnosti stěžovatelky ohledně navrácení její dcery do USA. Proto bylo rozhodnuto, že její žádost o postoupení Velkému senátu bude posouzena jako žádost o revizi rozhodnutí podle čl. 80 Jednacího řádu. Následně byl místo soudkyně Šimáčkové jmenován soudce *ad hoc* Pavel Šturma členem senátu, který vydal revidované rozhodnutí. Soud znovu jednomyslně rozhodl, že nebyl porušen čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval, že způsob, jímž byl výkon rozhodnutí proveden, byl v rozhodujícím rozsahu výsledkem stěžovatelčina soustavného odmítání předat dítě otcí dobrovolně, bez ohledu na existenci soudního rozhodnutí, které bylo vykonatelné po více jak šest měsíců, a důsledkem jejího chování vůči otcí dítěte.

Související judikatura: Rozsudek ze dne 19. 9. 2019, *Andersena v. Lotyšsko*, č. 79441/17, rozhodnutí o nepřijatelnosti stížnosti ze dne *Eskinazi a Chelouche v. Turecko*, č. 14600/05, ECHR 2005 XIII (výňatky) rozsudek ze dne 26. 2. 2002, *Kutzner v. Německo*, č. 46544/99,

ECHR 2002 I, rozsudek ze dne 22. 4. 2010, *Mačready v. Česká republika*, č. 4824/06 a 15512/08, rozsudek ze dne 1. 12. 2020, *Makhmudova v. Rusko*, č. 61984/17, rozsudek ze dne 6. 12. 2007, *Maumousseau a Washington v. Francie* č. 39388/05, rozsudek Velkého senátu ze dne 26. 11. 2013, *X v. Lotyšsko*, č. 27853/09, ECHR 2013.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (svoboda projevu).

A. H. a ostatní v. Německo (stížnost č. 7246/20)

Datum rozhodnutí: 4. dubna 2023

Závěr: Vnitrostátní soudy řádně vyvážily zájmy transgender rodiče, její partnerky i jejich společného dítěte, ohled na zájem dítěte a veřejný zájem.

Obsah: Věc se týká tří stěžovatelů, z nichž první je transgender rodič (A. H.). Stěžovatelé uvádějí, že orgán občanské matriky odmítl zapsat první stěžovatelku do matriky jako matku třetího stěžovatele (L. D. H.) s odvodněním, že jej neporodila A. H., ale G. H. (druhá stěžovatelka), přičemž dítě bylo fakticky počato ze spermatu A. H. Soud jednomyslně rozhodl, že nebyl porušen čl. 8 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval úmysl německého zákonodárce, že původní pohlaví a původní jméno transgender rodiče bude použito nejen v případě, že došlo k porodu před tím, než byla změna pohlaví rodiče završena, ale také tehdy, jako v tomto případě, kdy bylo dítě počato nebo se narodilo po změně pohlaví. Skutečnost, že je A. H. rodičem L. D. H. tedy nikdy nebyla zpochybňována. Nabízelo se několik možností, jak mohla být tato skutečnost zaznamenána v rodném listu dítěte (na němž byla A. H. uvedena jako otec dítěte), a to se zřetelem na šíři vlastního uvážení členského státu.

Související judikatura: Rozsudek ze dne 25. 3. 1992, *B. v. Francie*, č. 13343/87, rozsudek Velkého senátu ze dne 11. 7. 2002, *Christine Goodwin v. Spojené království*, č. 28957/95, ECHR 2002 VI, rozsudek Velkého senátu ze dne 10. 4. 2007, *Evans v. Spojené království*, č. 6339/05, ECHR 2007 I, rozsudek Velkého senátu ze dne 13. 2. 2003, *Odièvre v. Francie*, č. 42326/98, §§ 29 and 46, ECHR 2003 III, rozsudek Velkého senátu ze dne 3. 11. 2011, *S. H. a ostatní v. Rakousko*, č. 57813/00, ECHR 2011.

Relevantní ustanovení: Čl. 8 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (právo na respektování soukromého a rodinného života).

Rozsudek Velkého senátu ve věci Gruzie v. Rusko (II) spravedlivé zadostiučinění (stížnost č. 38263/08)

Datum rozhodnutí: 28. dubna 2023

Závěr: *Ruská federace je povinna vykonat rozsudek soudu ve světle čl. 46 odst. 1 Úmluvy přesto, že přestala být členem Rady Evropy.*

Obsah: Věc se týká rozhodnutí o spravedlivém zadostiučinění poté, kdy Velký senát rozsudkem z 21. 1. 2021 shledal porušení Úmluvy ze strany Ruska, zahrnující různé soustavné postupy ruských státních orgánů v rozporu s čl. 2, čl. 8, čl. 1 Protokolu č. 1 a čl. 3 Úmluvy v ozbrojeném konfliktu mezi Gruzii a Ruskou federací v roce 2008. Šlo o zabíjení civilistů, podpalování a rabování domů v „náravníkové zóně“, nelidské a ponižující zacházení, svévolné zadržování gruzínských civilistů a mučení zajatců jihoosetskými ozbrojenci, bránění gruzínskými občany v návratu do jejich domovů v Jižní Osetii a Abcházii a opomenutí Ruské federace zajistit účinné a dostatečné prošetření úmrtí, k nimž došlo jak v průběhu konfliktu, tak po jeho skončení. Velký senát jednomyslně rozhodl, že je dána jeho pravomoc podle čl. 58 Úmluvy, pokud jde o spravedlivé zadostiučinění, a to bez ohledu na zánik členství Ruské federace v Radě Evropy. Dále Velký senát rozhodl, že nespolečná spolupráce na straně Ruska nepředstavuje překážku pro posouzení věci, a že čl. 41 je aplikovatelný na posuzovanou věc. Odškodnění, které Velký senát Gruzii přiznal, zahrnovalo částku 3 250 000 eur z titulu nemajetkové újmy obětí zabíjení civilistů v gruzínských vesnicích v Jižní Osetii a v náravníkové zóně a z titulu opomenutí zajistit účinné a dostatečné vyšetřování těchto zabíjení, částku 2 697 500 eur z titulu nemajetkové újmy obětí mučení, 640 000 eur z titulu nemajetkové újmy obětí mučení gruzínských zajatců, částku 115 000 000 eur z titulu nemajetkové újmy jednotlivců, jimž bylo zabráněno vrátit se do svých domovů v Jižní Osetii a Abcházii, a částku 8 240 000 eur z titulu obětí opomenutí zavést účinné a dostatečné vyšetřování úmrtí, k nimž došlo v době konfliktu. Ve zbytku byla žádost gruzínské vlády o spravedlivé zadostiučinění Velkým senátem zamítnuta devíti hlasy k osmi. Soudci a soudkyně Bošnjak, Pastor Vilanova, Wojtyczek, Serghides, Chanturia, Jelić, Sabato a Schembri Orland připojili společně částečně nesouhlasné stanovisko.

Poznámka: Soud konstatoval, že členství Ruské federace v Radě Evropy zaniklo 16. března

2022 a Ruská federace přestala být stranou Úmluvy 16. září 2022, nicméně tím nebyla zbavena svých povinností vyplývajících z Úmluvy ohledně své činnosti v době, kdy ještě byla stranou Úmluvy. Zánik členství v Radě Evropy pak Ruskou federaci nezbavil povinnosti spolupráce s orgány Úmluvy. Protože Ruská federace tuto svou povinnost nespĺnila, Velký senát vyšel při své posouzení výhradně z dokumentů, které byly předloženy Gruzii.

Související judikatura: Rozsudek ze dne 16. 9. 1996, *Akdivar a ostatní v. Turecko*, č. 21893/93, Reports of Judgments and Decisions 1996 IV 16 September 1996, rozsudek ze dne 25. 11. 2010, *Amuyeva a ostatní v. Rusko*, č. 17321/06, rozsudek Velkého senátu ze dne 10. 1. 2012, *Ananyev a ostatní v. Rusko*, č. 42525/07 a 60800/08, rozhodnutí o přijatelnosti stížnosti ze dne 3. 6. 2008, *Andreou v. Turecko*, č. 45653/99, rozsudek Velkého senátu ze dne 10. 5. 2001, *Kypr v. Turecko*, č. 25781/94, ECHR 2001-IV, rozsudek ze dne 12. 5. 2014, *Kypr v. Turecko* (spravedlivé zadostiučinění), č. 25781/94, ECHR 2014, rozsudek Velkého senátu ze dne 29. 1. 2019, *Gruzie v. Rusko* (I) (spravedlivé zadostiučinění), č. 13255/07, rozsudek Velkého senátu ze dne 3. 7. 2014, *Gruzie v. Rusko* (I) č. 13255/07, ECHR 2014.

Relevantní ustanovení: Čl. 41 Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (spravedlivé zadostiučinění).

Svědci Jehovovi v. Finsko (stížnost č. 31172/19)

Datum rozhodnutí: 9. května 2023

Závěr: *Požadavek získat souhlas se zpracováním osobních údajů neomezil náboženskou svobodu Svědků Jehovových.*

Obsah: Stížnost se týká povinnosti jednotlivých Svědků Jehovových získat souhlas, jestliže zpracovávají osobní údaje při svých návštěvách cizích příbytků spojených s evangelizací. K tomuto závěru dospěl v roce 2000 vnitrostátní Ombudsman pro ochranu osobních údajů s tím, že osobní údaje mohou být při těchto návštěvách Svědků Jehovových v soukromých příbytcích zpracovávány pouze pod podmínkou souhlasu subjektů těchto údajů. Svědkové Jehovovi ale namítali, že informace shromážděné jednotlivými Svědky Jehovovými v průběhu jejich evangelizace je třeba vnímat jako určené „pro osobní potřebu a jiné srovnatelné obvyklé a soukromé účely“. S tímto názorem byli částečně úspěšní

před vnitrostátními soudy, ale v roce 2016 Nejvyšší správní soud přerušil řízení a předložil předběžnou otázku Soudnímu dvoru EU. V roce 2018 Soudní dvůr EU mimo jiné dospěl k závěru, že v průběhu své evangelizace členové Svědků Jehovových alespoň část osobních údajů, které získali, zpřístupnili potenciálně neomezené skupině osob. Proto toto zpracování osobních údajů nespadá mezi zvláštní výjimky zpracování osobních dat pro osobní potřebu. Nejvyšší správní soud tak uzavřel, že zpracování osobních údajů Svědky Jehovovými v průběhu evangelizačních aktivit nebylo součástí osobní náboženské aktivity jednotlivých Svědků Jehovových, jednalo se o organizovanou aktivitu, která je koordinována a doporučována samotným společenstvím Svědků Jehovových. Svědkové Jehovovi tak byli zpracovateli osobních údajů a jako takoví byli povinni mít souhlas subjektu údajů. Stěžovatelé podali stížnost jednak pro nekonání ústního jednání ve věci před Nejvyšším správním soudem, a jednak ohledně zákazu činit si poznámky při evangelizaci bez souhlasu svého společníka. Soud jednomyslně rozhodl, že nebyl porušen čl. 6 ani čl. 9 Úmluvy.

Poznámka: Soud konstatoval, že vnitrostátní orgány správně vyvážily zájmy spole-

čností stěžovatelů a práva jednotlivců, o jejichž osobní údaje se jednalo, a to tak, že bylo nezbytné získat jejich souhlas. Soud konstatoval, že vnitrostátní předpis, o který jde, se vztahoval na všechna náboženská společenství, a v této konkrétní věci nebyla Svědkům Jehovovým ani uložena žádná pokuta.

Související judikatura: Rozsudek Velkého senátu ze dne 30. 6. 2005, *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Irsko*, č. 45036/98, ECHR 2005-VI, rozsudek Velkého senátu ze dne 18. 2. 1999, *Buscarini a ostatní v. San Marino*, č. 24645/94, ECHR 1999-I, rozsudek Velkého senátu ze dne 10. 11. 2015, *Couderc and Hachette Filipacchi Associés v. Francie*, č. 40454/07, ECHR 2015 (výňatky), rozsudek Velkého senátu ze dne 23. 2. 2017, *De Tommaso v. Itálie*, č. 43395/09, rozsudek ze dne *Eweida a ostatní v. Spojené Království*, č. 48420/10, 59842/10, 51671/10 a 36516/10, ECHR 2013 (výňatky),

Relevantní ustanovení: Čl. 6 (právo na spravedlivý proces) a čl. 9 (svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání) Úmluvy o lidských právech a základních svobodách (svoboda projevu).

Zpracovala: Pavla Boučková